

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Turkmenistan 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Turkmenistan är en starkt auktoritär och sluten stat som politiskt domineras av president Gurbanguli Berdimuhamedov och hans inre cirkel som utövar obegränsad makt och kontrollerar alla aspekter av det offentliga livet i Turkmenistan.

I september 2016 ratificerades en ny konstitution som förlänger presidentens mandatperiod från fem till sju år och som annullerar den tidigare maximialdern för presidenten (70 år). Den nya konstitutionen möjliggör för presidenten att inneha ämbetet på livstid och konsoliderar i lag den personkult presidenten byggt upp över åren. Konstitutionen möjliggör dessutom etableringen av en ombudsmannainstitution.

Sedan många år tillbaka är respekten för mänskliga rättigheter på ett antal områden starkt bristfällig. Det är inte möjligt för civilsamhället att självständigt verka i Turkmenistan. De få som är engagerade i civilsamhällets organisationer inom eller utom landet rapporterar om allt starkare kontroll under 2015 och 2016.

De största problemen inkluderar godtyckliga gripanden, tortyr, kränkningar av medborgerliga friheter inklusive begränsningar av religionsfrihet, yttrandefrihet, pressfrihet, mötesfrihet och rörelsefrihet, samt medborgarnas bristande möjligheter att delta i fria och rättvisa val. Andra problem är godtyckliga ingripanden i privatlivet och restriktioner av tillgången till internet. Straffriheten är utbredd.

En nationell aktionsplan för mänskliga rättigheter för åren 2016-20 antogs 2016. En nationell aktionsplan för jämställdhet för åren 2015-20 antogs 2015, likaså en lag som stipulerar statliga garantier för lika rättigheter och möjligheter för kvinnor och män. En nationell aktionsplan för att bekämpa människohandel för åren 2016-18 antogs 2016.

Freedom House's *Nations in Transit Index* som mäter demokrati, rättsstatens utveckling och mänskliga rättigheter i Eurasien rankar Turkmenistan som ett av världens tio mest förtryckande länder, på plats 29 av 29 (2015).

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Turkmenistans nya konstitution godkändes av parlamentet, Mejlis, i september 2016. Ändringarna stärker bland annat presidentens makt, möjliggör införlivande av principer för mänskliga rättigheter i myndigheters arbete och inrättandet av en ombudsmannainstitution. Ändringarna ska även bidra till att stärka ekonomiska och sociala reformer. Konstitutionen stipulerar att Turkmenistan är en sekulär demokratisk presidentrepublik.

I praktiken är rättsväsendets brist på oberoende i förhållande till den exekutiva makten den mest allvarliga. Alla domare utses av presidenten för en femårsperiod med möjlighet till förlängning. Presidenten har också befogenhet att avskeda domare liksom att avgöra om de ska åtalas. Den exekutiva makten dominerar och kontrollerar således rättsväsendet, och domare kan snarast liknas vid statstjänstemän. I konflikter där en statlig myndighet utgör en av parterna finns ett mönster att rättssystemet dömer i myndighetens favör. Rättssystemet är allmänt känt som korrupt och ineffektivt, och myndighetsutövning från polis och säkerhetsorgan kännetecknas ofta av godtycke vilket sätter rättssäkerheten ur spel.

Det finns lokala och regionala domstolar samt en Högsta domstol. Rättegångsförfarandet är ofta förknippat med brister och även i de fall då domstolen agerar i enlighet med procedurregler har åklagaren större auktoritet än försvarsadvokaten vilket gör det svårt för den åtalade att få en rättvis rättegång.

III. DEMOKRATI

Det civila samhällets utrymme

Det är inte möjligt för civilsamhället att verka självständigt i Turkmenistan. Det är heller inte möjligt för lokala eller internationella civilsamhällets organisationer för mänskliga eller politiska rättigheter att verka i Turkmenistan.

Det finns mycket få civilsamhällets organisationer i landet, och de få som finns lyder under strikta regler och restriktioner. Ingen ny organisation har registrerats vid justitieministeriet sedan en lag om civilsamhällets organisationer antogs 2014. Lagens ansats är restriktiv särskilt vad gäller registreringsförfarandet, och ger oinskränkt makt till myndigheterna att övervaka organisationers aktiviteter samt dessas finansiering. Lagen ger stort utrymme för domstolar att upplösa organisationer efter rättsliga beslut.

Över åren har civilsamhällesföreträdare sett sig tvungna att lämna Turkmenistan.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekten för liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Konstitutionen och lagstiftning förbjuder tortyr. Bland annat Amnesty International och Human Rights Watch har kontinuerligt rapporterat om förekomsten av tortyr, misshandel, övergrepp och kränkningar i statlig regi och inkluderar att dra i könsorganen med tång, elchocker och misshandel med träföremål och plastflaskor fyllda med vatten. Övergreppen sker för att utverka bekännelser och som straff. Individer som uppfattas som kritiska till regeringen och även deras familjer utsätts för trakasserier och övergrepp.

Förhållandena i landets fängelser är högst bristfälliga. Fängelserna är överfulla, de sanitära förhållandena undermåliga och utgör i många fall fara för liv och hälsa. Det existerar ingen statistik över antalet fångar, inklusive dömda unga. Sjukdomar som tuberkulos förekommer, det råder brist på mat och mediciner och fångar lider av undernäring. För att överleva måste många interner förlita sig på att släktingar och vänner levererar mat. Detta tillåts inte alltid och matpaket konfiskeras. De fångar som är dömda för landsförräderi får inte ta emot matpaket.

Regeringsföreträdare hävdar att politiska fångar inte existerar i Turkmenistan. Oppositionsgrupper och vissa internationella organisationer hävdar att myndigheterna håller politiska fångar men att antalet är svårt att ange. Detta inkluderar personer som anklagades och dömdes för en attack mot dåvarande president Nijazov 2002. De dömda har sedan dess inte tillåtits någon kontakt utanför fängelserna. Deras anhöriga vet inte var de dömda hålls, om de lever eller har dött. Kampanjen ”ProveTheyAreAlive!” hävdar att det idag rör 87 personer och att nio personer av dem har avlidit under senare år.

Turkmeniska myndigheter har konsekvent vägrat fristående monitorer av mänskliga rättigheter tillträde till landet. Detta gäller även FN:s särskilda rapportörer.

Lagen kräver att myndigheterna skyddar hälsa och liv för medlemmar av de väpnade styrkorna. Det finns rapporter om att trakasserier och mobbning av värnpliktiga existerar. Under 2014 rapporterades att två värnpliktiga avlidit; inga bekräftade rapporter finns för 2016.

Under 2015 organiserade turkmeniska myndigheter ett besök vid ett kvinnofängelse i Dashoguz och 2016 till ungdomsfängelset i Bayram Ali för ambassader och FN verksamma i Asjgabat. I båda fallen är det oklart om de förhållanden som uppvisades är äkta.

Dödsstraff

Turkmenistan avskaffade dödsstraffet 1999.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Konstitutionen förbjuder godtyckliga ingripanden i privatlivet men myndigheterna respekterar inte detta. Säkerhetstjänsten har i uppgift att kontrollera medborgarna. Dess övervakning är inte reglerad i lagstiftning. Såväl den egna befolkningen, både privatpersoner och statsanställda, som utländska besökare och diplomater, övervakas genom personlig bevakning, telefonavlyssning och kontroll av fysiska brev och e-brev. Rapporter finns om att säkerhetstjänsten genomför husrannsakingar utan beslut av åklagare.

Frekventa frågor riktas till föräldrar vars barn studerar utomlands. Statsanställda hotas med att förlora anställningen om de upprätthåller kontakter med utlänningar. Personer som trakasserats av myndigheterna,

liksom deras familjemedlemmar, har rapporterat om genomförda avskedanden eller avstängningar från skolor.

Godtyckliga frihetsberövanden är vanligt förekommande. Lagen likställer politisk opposition med förräderi och stipulerar livstids fängelse utan möjlighet till amnesti. Regimen har över åren häktat och åtalat personer som utpekats som kritiska på ekonomiska eller kriminella grunder i stället för förräderi. Särskilt utsatta är personer aktiva i frågor rörande mänskliga rättigheter, journalister, medlemmar av religiösa samfund, etniska minoriteter, dissidenter samt medlemmar av civilsamhällets organisationer som haft kontakt med utlänningar.

Kravet på utresevisum för turkmeniska medborgare avskaffades 2006, men restriktioner för utresa ur landet förekommer, ibland godtyckligt. I många fall upptäcker medborgare först på flygplatsen att de nekas utresa, och pass stämplas med reseförbud. I vissa fall kan personer få information om att de har ”reseförbud”, ofta utan förklaring. Individer med tillgång till statshemligheter, som förfalskat sina ID-handlingar, utfört ett allvarligt brott, står under övervakning, riskerar att bli ett offer för människohandel eller individer vars utresa går emot landets nationella säkerhetsintressen förbjuds utresa. Lagen möjliggör tvångsdeportering inom landet mellan två och fem år.

Tiotusentals personer runt huvudstaden Asjgabat har förlorat sina hem på grund av tvångsvräkningar i samband med att områden rivs för att lämna plats för moderna bostäder, stadsmodernisering och för de femte asiatiska inomhus- och kampsportsspelen som ska hållas där 2017. I många fall genomfördes vräkningarna på kort varsel. Enligt Amnesty International har cirka 50 000 personer vräcks enbart i det mest utsatta området, Choganly, norr om Asjgabat. Invånarna konsulterades inte om alternativ till vräkningar och erbjöds inte heller temporära bostäder. Enligt FIDH (International Federation for Human Rights) har cirka 100 000 personer i Asjgabat förlorat sina hem, och endast några få har erhållit kompensation eller nya bostäder.

Rättssäkerhet

Konstitutionen föreskriver domstolsväsendets oberoende. I praktiken är rättssystemet underordnat den verkställande makten och känt för korrupcion och ineffektivitet. Någon självständig tillsynsmyndighet existerar inte, inte heller en författningsdomstol. Presidenten har befogenhet att tillsätta och

avskeda domare, utan överinseende av parlamentet. Presidenten tillsätter och avskedar med relativt stor regelbundenhet ministrar och statstjänstemän, vilket säkerställer dessas beroendeförhållande.

Enligt lag ska rättegångar vara offentliga och åtalade har rätt till ombud. Den åtalade har rätt att kalla vittnen och att representera sig själv i rätten. Dessa rättigheter respekteras inte alltid i praktiken, och få advokater är oberoende. Rättegångar ska vara öppna för allmänheten, men rättegångar som ansetts vara politiskt känsliga hålls bakom lyckta dörrar. Principen att en åtalad är oskyldig till dess att motsatsen bevisats ska tillämpas, men i praktiken gäller ofta det motsatta.

Straffrihet

Enligt bland andra Amnesty International är straffriheten utbredd. Det finns inga rapporter om åtal mot statsanställda för kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Konstitutionen föreskriver yttrande- och tryckfrihet, men dessa rättigheter respekteras inte av myndigheterna. Regimens media-monopol inkluderar tryckt media, radio, TV och internet. Reportrar utan gränser rankar Turkmenistan på en bottenplats i sitt index med plats 178 av 180 (2014).

Lagen ålägger politiska partier att tillåta representanter från den centrala valkommissionen och justitieministeriet att övervaka deras möten.

Medialagen från 2013 förbjuder media-monopol och censur.

Regimen, som utgivare, kontrollerar all media och pressfriheten är starkt begränsad. Tryckt media, som har låg cirkulation, publicerar enbart presidentens tal, officiella pressuttalanden, redogörelser för regeringens engagemang och aktiviteter samt ”reklam” för ministerier och statliga företag. Fristående media med ett alternativt politiskt, ekonomiskt eller analytiskt innehåll existerar inte.

Staten kontrollerar radio och nationell tv. Sedan flera år tillbaka elimineras den utbredda användningen av privata satellitdiskar som var medborgarnas enda kanal för internationell media. Internationella organisationer inklusive Amnesty International och Human Rights Watch har även under 2016

kritiserat tvångsnedmonteringen av satellitdiskar. Satellitdiskarna har ersatts av kabelpaket med begränsad tillgång till vissa kanaler och till viss information.

Staten finansierar och kontrollerar utgivningen av böcker och nästan all tryckt media. Staten ålägger starka restriktioner på import av utländska tidningar. Myndigheterna upprätthåller förbud mot prenumerationer av utländska tidningar och tidskrifter av icke-statliga organ. Myndigheterna kräver att förlag registrerar all trycknings- och fotokopieringsutrustning.

Lagstiftning förbjuder censur och föreskriver frihet att samla in och sprida information men detta respekteras inte av myndigheterna. Lokala och internationella journalister idkar självcensur på grund av rädsla för repressalier.

Enligt myndigheterna använder tolv procent av befolkningen internet, men tillgången till nätet via mobiltelefonen rapporteras vara betydligt högre. Den huvudsakliga internetleverantören är statlig och begränsar starkt tillgången till internet samt blockerar bland annat websidor som Facebook, YouTube och Twitter. Säkerhets- och kommunikationsministerierna kontrollerar e-postmeddelanden och internetaktivitet, VOIP-konversationer, datorkameror och mikrofoner samt loggar tangenttryckningar.

De mycket få självständiga journalister som arbetar i Turkmenistan riskerar kontinuerligt häktning av myndigheterna. Bland andra Freedom House misstänker att fängslade journalister utsätts för tortyr. Osmankuly Hallyev tvingades lämna Radio Azatlyk under 2015 efter att polisen hotade att fängsla honom om han inte avslutade sin tjänstgöring. Hallyevs familj har utsatts för trakasserier och avskedanden, och hans son flydde Turkmenistan 2014 för att undvika förföljelse. Fotojournalisten Saparmamed Nepeskuljev som bland annat arbetade för RFE/RL arresterades i juli 2015 för uppgivet innehav av narkotika. Han uppges ha dömts till tre års fängelse och har hållits utan kontakt med omvärlden sedan häktningen. I december greps och häktades Khudayberdi Allasjov för innehav av en olaglig tobaksprodukt. Enligt uppgifter ska han ha misshandlats av polisen och hans hustru och mor greps. Vid årets slut var Allasjov fortfarande frihetsberövad.

Besökande journalister har rapporterat om trakasserier och om att ha nekats rörelsefrihet när de försökt rapportera från Turkmenistan. Regimen har

varnat kritiker för att tala med besökande journalister om mänskliga rättigheter.

Mötes- och föreningsfrihet

Konstitutionen stipulerar mötes- och föreningsfrihet men dessa rättigheter respekteras inte.

En lag om mötesfrihet trädde i kraft under 2015 som explicit tillåter individer och grupper att genomföra fredliga möten efter att ha inhämtat tillstånd. Justitieministeriet har rätt att skicka representanter till föreningsmöten och aktiviteter. Planerade aktiviteter ska anmälas till relevant myndighet. Under 2016 gavs inga tillstånd för offentliga möten eller demonstrationer.

En lag om civilsamhällets organisationer trädde i kraft 2014. Organisationer ska registreras vid justitieministeriet och allt utländskt stöd ska koordineras genom utrikesministeriet. Oregistrerade aktiviteter kan straffas med böter, kortare fängelsestraff och konfiskering av egendom. Registreringskraven är hårda och statens oinskränkta makt att övervaka föreningar hämmar starkt mötes- och föreningsfriheten. Sammantaget 109 organisationer uppges vara registrerade.

Religions- och övertygelsefrihet

Turkmenistan är en sekulär stat där stat och religion är formellt separerade och konstitutionen garanterar medborgarnas jämlikhet inför lagen oavsett religion. År 2016 antogs en ny lag om samvetsfrihet och religiösa samfund. All icke-registrerad religiös aktivitet är fortsatt förbjuden, inklusive att upprätta en plats för bön, att mötas för gudstjänster, eller att sprida religiöst material. Missionerande är förbjudet. Oregistrerad religiös aktivitet straffas med böter. Staten kontrollerar det religiösa utrymmet genom rådet för religiösa frågor, som utnämner högre representanter inom trossamfundet. Genom det religiösa rådet begränsar regimen möjligheten för registrerade grupper att erhålla permanenta platser för tillbedjan och för att trycka, importera eller sprida religiös litteratur.

Det finns rapporter om misshandel, fängelse, godtyckliga frihetsberövanden, husrannsakan, konfiskering av religiöst material och verbala attacker mot religiösa minoriteter, särskilt av protestanter och av medlemmar av Jehovas vittnen. Religiösa grupper har rapporterat om fortsatta svårigheter med att

erhålla registrering hos justitieministeriet. Det finns rapporter om rivning av moskéer och kyrkor i Asjgabat, inklusive en moské i Asjgabat som revs under 2016 med förevändning att byggnadstillstånd saknades när den byggdes för 20 år sedan.

Enligt Freedom House har restriktioner och trakasserier så gott som utplånat möjligheten för individer att fritt praktisera sin religion.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Diskriminering inom arbetslivet på grund av kön, hudfärg, religion eller politisk åsikt är förbjuden men uppges förekomma, i synnerhet gentemot etniska minoriteter.

Traditionella sociala och religiösa normer, bristfällig utbildning och dåliga ekonomiska förhållanden begränsar i synnerhet kvinnors möjligheter i arbetslivet.

Lagstiftning tillåter arbetstagarnas rätt att bilda fackföreningar. Dessa rättigheter respekterades dock inte av myndigheterna och fackföreningar kontrolleras av regeringen. Kollektiva förhandlingar eller strejker är förbjudna.

Lagstiftning förbjuder alla former av tvångsarbete men tillåter tvångsarbete som straff för brott.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovårdssektorn lider fortsatt av de stora nedskärningar som gjordes under förra presidenten Nijazov som stängde sjukhus och genomförde massavskedanden av välutbildade hälsovårdsanställda. Under senare år har Turkmenistan har investerat avsevärda summor i hälsossektorn. Uppgifter ger vid handen att flera sjukhus byggs eller moderniseras runt om i landet varje år vilket dock inte innebär att de bidrar till kvalitetsförbättringar i vården. Många medborgare har enbart begränsad tillgång till hälsovård och korruption och mutor är utspridda. Bristen på kunniga läkare och övrig sjukvårdspersonal är fortfarande stor.

Enligt WHO är den förväntade livslängden 62 år för män och 70 för kvinnor (2015).

Kvinnor rapporteras ha rätt att fritt bestämma över antalet barn och antalet år mellan graviditeter, likaså över sin reproduktiva hälsa utan myndigheters ingripande.

Rätten till utbildning

Efter flera år av starka nedskärningar av utbildningssektorn under förra presidenten Nijazov har ansträngningar gjorts för att återupprätta utbildningen och dess standard. Lärarbristen är dock stor, och större på universitetsnivå. Lagstiftning som ska garantera barns fria och lika tillgång till skolgång antogs 2013. Enligt Unicef är inskrivningen i skolorna god, likaså visas på en hög avslutningsgrad och läskunnigheten är hög. Enligt Unicef görs ansträngningar för att förstärka skolreformen och anpassa utbildningssystemet till internationell standard. Skolgången är obligatorisk upp till 16 års ålder.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

I ett land så slutet som Turkmenistan är det svårt att få en uppfattning om allmänna livsvillkor. Detta gäller inte minst landsbygden och mindre städer, dit utlänningar ofta hindras att resa. Låga energipriser sedan 2014 har hindrat Turkmenistans fortsatta ekonomiska tillväxt och har reducerat landets exportinkomster. Regeringen har skurit i bidrag inom olika områden och löneutbetalningar rapporteras släpa efter inom flera sektorer, likaså rapporteras om avskedanden inte minst i energisektorn. Under 2016 har rapporter om brist på varor förekommit. Valutan manat har devalverats under de senaste två åren och starka begränsningar på hårdvaluta införts, inklusive remitteringar från turkmener som arbetar utomlands. Turkmenistan fortsätter att rapportera en årlig ekonomisk tillväxt om cirka 10 procent men icke-transparenta data gör detta svårt att kontrollera.

Enligt UNDP:s index över mänsklig utveckling (HDI) för 2015 har Turkmenistan ett indexvärde om 0,69 som placerar landet på plats 109 av 188 länder.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Turkmenistans konstitution och lagstiftning stipulerar jämställdhet mellan kvinnor och män, inklusive rätt till lika lön, tillgång till lån, möjlighet att starta och äga ett företag, och statlig anställning. Detsamma gäller familjerättsliga förhållanden och äganderätten. Det traditionella samhället erbjuder dock färre möjligheter för kvinnor än för män, värderingar hämmar kvinnors deltagande i det offentliga livet, och lagens efterlevnad är svag.

Kvinnor är underrepresenterade på beslutsfattande nivå inom regeringsorganen och de statsägda företagen och återfinns mest i vårdyrken och i utbildningssystemet. Kvinnor utnämns sällan till positioner på högre nivå och är ofta anställda i arbeten eller sektorer med låg lön. Regeringen erkänner inte förekomsten av diskriminering eller rapporterar om den.

Lagen förbjuder våld i hemmet, genom bestämmelser i strafflagen. Särskild lagstiftning som kriminaliserar våld i hemmet saknas. Rapporter indikerar att våld i hemmet är vanligt förekommande. Våldsyttningar rapporteras dock sällan eftersom kvinnor inte har kunskap om sina rättigheter och/eller hyser rädsla för mer våld. En frivilligorganisation driver ett ”safe house” för offer för våld i hemmet, stött av OSSE. Därtill driver organisationen en telefonlinje och organiserar seminarier för att öka medvetenheten om våld mot kvinnor.

En femårig nationell aktionsplan för jämställdhet antogs 2015. Planen togs fram av en interministeriell arbetsgrupp tillsammans med det statliga nationella institutet för demokrati och mänskliga rättigheter och med stöd av UNFPA och UN Women. Den innehåller avsikter att stärka lagstiftning och jämställdhet i praktiken, och rör också frågor rörande utbildning, hälsovård, arbetsmarknad samt åtgärder för att eliminera våld mot kvinnor.

Barnets rättigheter

Enligt turkmenisk lag får ett barn sitt medborgarskap genom sina föräldrar. Ett barn som föds till statslösa föräldrar med uppehållstillstånd i Turkmenistan får medborgarskap. Utbildning är gratis och obligatorisk till och med årskurs 12.

Turkmenistan har en lag som förbjuder barnarbete men tillämpning och efterlevnad brister. Arbetslagstiftningen ändrades under 2016 så att minimiåldern för arbete höjdes från 16 år till 18 år. En 15-åring kan dock arbeta fyra-sex timmar per dag, upp till 24 timmar per vecka, med tillstånd från föräldrar och fackföreningar, men sådana tillstånd ges sällan. Ett presidentbeslut förbjuder barnarbete inom alla sektorer och uttryckligen inom bomullsskörden.

Den legala minimiåldern för att ingå äktenskap är 18 år, men Unicef har rapporterat att sju procent av giftermål involverar underåriga (2014). Barnaga förekommer enligt OHCHR.

Turkmenistan samarbetar med Unicef. År 2015 antogs ett fyraårigt samarbetsprogram baserat på en barnbehovsanalys av Unicef. Samma år hölls överläggningar mellan FN:s barnrättskommitté och turkmenska företrädare om landets genomförande av barnrättskonventionen och antagen lagstiftning. Turkmenistan uppmanades att fram till 2020 förbättra insamlingen av data om barnets rättigheter, avskaffa restriktioner för civilsamhällets organisationer som arbetar med barns rättigheter, garantera barns tillgång till internet och internationell media samt att etablera en mekanism där barn kan framföra klagomål.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Lagstiftningen stipulerar lika rättigheter och friheter för alla medborgare. I praktiken är rättigheter för minoriteter (uzbeker, ryssar, kazaker, balocher, kurder och andra) begränsade. Detta gäller den fria rörligheten inom landet, möjligheten att kunna resa till och från Turkmenistan såväl som tillgången till social omsorg och utbildning. Minoritetsgrupper har försökt att registrera sig som civilsamhällets organisationer för att erhålla den juridiska statusen som krävs för att genomföra kulturella evenemang, men uppges inte ha lyckats.

Lagen fastställer turkmenska som statsspråk, och ger utrymme för minoritetsspråk. Ryska används som vardagsspråk, men tillgång till undervisning på ryska har begränsats. Statligt anställda har fått genomgå språktester i turkmenska och de som inte klarar testerna avskedas. Få icke-turkmener innehar högre positioner inom statlig förvaltning.

Diskriminering pga sexuell läggning eller könsidentitet

Sexuell kontakt mellan män är olagligt med straff upp till två års fängelse och möjligheten att dömas till ytterligare två-fem års arbetsläger. Lagstiftningen möjliggör för domar upp till 20 år för upprepade fall av pederasti, homo-sexuellt samröre med underåriga, eller spridning av hiv eller andra sexuellt överförbara sjukdomar genom samkönat sexuellt umgänge. Lagstiftningen nämner inte sexuellt umgänge mellan kvinnor.

Antidiskrimineringslagstiftning gäller inte hbtq-personer.

Rapportering finns om hot, kvarhållanden och andra övergrepp baserat på sexuell orientering och genderidentitet. Ingen information finns tillgänglig angående diskriminering av hbtq-personer till exempel inom arbetslivet eller utbildningssektorn.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Vid Sovjetunionens upplösning fanns ett betydande antal före detta. Sovjetmedborgare i Turkmenistan som i och med att Sovjetunionen upphörde blev statslösa. UNHCR uppskattade att strax över 7 000 statslösa personer med oklart ursprung fanns i Turkmenistan år 2015. Hur många statslösa som också är flyktingar är oklart. Enligt UNHCR har myndigheterna under de senaste tio åren givit medborgarskap till ca 18 000 statslösa personer. Odokumenterade statslösa individer har inte tillgång till sociala förmåner, utbildning eller anställning.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lagen förbjuder diskriminering av personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar vad gäller anställningsmöjligheter, utbildning, tillgång till hälsovård och sociala förmåner. Trots lagstiftningen diskrimineras personer med funktionsnedsättningar inom samtliga områden nämnda ovan.

Staten erbjuder bidrag och pensioner för personer med funktionsnedsättning, men stödet är otillräckligt för att möta grundläggande behov. En person som mottar understöd anses vara anställd och saknar därmed möjlighet att söka anställning i staten, landets största arbetsgivare.

Vissa unga personer med funktionsnedsättningar kan inte erhålla utbildning eftersom kvalificerade lärare saknas eller att skolbyggnader inte är tillgängliga för dem.

Trots att lagen kräver att nya byggnader ska förenkla tillgång för av personer med funktionsnedsättningar är efterlevanden svag och äldre byggnader har låg tillgänglighet.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1997. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1997 respektive år 2000.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1997. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1994.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1997. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2009.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1999. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1993. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2005.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* signerades 2008.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1998.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Exempel på svenska och internationella insatser inom mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Sverige har inget bilateralt utvecklingssamarbete med Turkmenistan. Sverige är dock en stor givare till FN-organ som arbetar med mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i Turkmenistan. EU har bistånd till Turkmenistan inom ramen för EU:s Centralasienstrategi, där stöd inom MR, demokrati och rättsstatens principer ingår.